

Cuda świętych - kiedyś nie traktowano ich jako poważny temat naukowy. Ludzie wierzący przyjmowali te opowiadania jako potwierdzenie swoich przekonań, z kolei niewierzący jako bajki niewarte uwagi. Od kilkudziesięciu lat badacze zaczęli doceniać jednak zbiory opowiadań o cudach (*miracula*) jako bardzo dobre źródło historyczne. Pokazują nam one pobożność ludową, lepiej od wielu kazań i traktatów teologicznych Ojców Kościoła odzwierciedlają poglądy i troski zwykłych chrześcijan. To z takich opowiadań możemy się dowiedzieć, czego się bali, a w czym pokładali nadzieję. Przy okazji jest to też skarbnica informacji o życiu codziennym.

Pierwsze ze zbiorów cudów pochodzą z V wieku (*Cuda św. Szczepana* z łacińskiej Afryki Północnej, *Cuda św. Tekli* z Azji Mniejszej). VI wiek przynosi bardzo popularne później teksty Grzegorza z Tours i Grzegorza Wielkiego. Średniowiecze to czas pełnego rozkwitu takich kolekcji. Polska nie jest tu wyjątkiem - posiadamy piętnaście takich zachowanych zbiorów, powstałych pomiędzy XII i XV wiekiem. Opisują cuda za wstawiennictwem świętych: Wojciecha, Stanisława, Jadwigi Śląskiej, Wenera (biskupa płockiego), Jacka, Kingi, Salomei, Doroty z Mątowów, Prandoty (biskupa krakowskiego), Królowej Jadwigi, Jana Kantego i Szymona z Lipnicy.

Zbiory cudów świętych polskich są mało przebadane w porównaniu do analogicznych zbiorów z innych krajów Europy. Co więcej, brakuje na ten temat publikacji w językach kongresowych, przez co te teksty są nieznanie czytelnikom zagranicznym. Ten projekt chce temu zaradzić. Przede wszystkim, chcemy pokazać polskie zbiory cudów w szerszym kontekście, nie tylko tekstów współczesnych, ale i późnoantycznych, które z pewnością wywierały na nie wpływ. Z drugiej strony, zbadamy wpływ ruchu franciszkańskiego i humanizmu włoskiego na omawiane teksty.

Nasze badania przyczynią się też do lepszego poznania historii ekonomicznej i społecznej średniowiecznej Polski. Zbiory cudów są jednym z niewielu źródeł, które pozwalają lepiej zrozumieć nam ludzi z wszystkich warstw społeczeństwa. O ile zbiory zachodnie opisują przede wszystkim cuda za sprawą świętych mężczyzn, zbiory polskie dotyczą w niemal równych proporcjach świętych mężczyzn i kobiet. To zjawisko wyjątkowe w skali Europy i otwierające bardzo ciekawe perspektywy badawcze.

Projekt jest oczywiście ważny także z punktu widzenia historii religijności i teologii. Postaramy się zobaczyć, jaki wpływ miały historie o cudach na rozwój niektórych form pobożności (i na odwrót). Czy widać w nich wpływ religijności przedchrześcijańskiej? Jak się mają do praktyk magicznych? Czy służyły celom katechetycznym, czy też pozostawały na obrzeżu refleksji teologicznej?

Pytania tego typu można mnożyć i na pewno będziemy to czynić, zasadniczo jednak wyjdziemy w każdym przypadku od prostego algorytmu badawczego:

1. Co się wydarzyło?
2. Komu się wydarzyło?
3. W jaki sposób się wydarzyło?
4. Jak opowiedziano tę historię?

Liczymy na to, że odpowiadając na te pytania uda się opowiedzieć coś ciekawego i nowego nie tyle o polskich świętych, co o polskim średniowiecznym społeczeństwie i Kościele, na szerokim tle współczesnej im Europy oraz wieków wcześniejszych.